

Παρατηρήσεις στην ΤρΕφΘεσ (Συμβ) 402/2022 (Εκπροθέσμως ασκηθείσα έφεση - Έννοιες «ανωτέρας βίας» και «ανυπέρβλητου κωλύματος»)

Συγγραφέας: Θεόδωρος Καραγιάννης, Δικηγόρος, Υπ. ΔΝ

Μέσο Δημοσίευσης: ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 10/2022, σελ. 1424 - 1426

Το κατ' άρθρο 476 ΚΠΔ Δικαστήριο που συνεδριάζει ως συμβούλιο με αρμοδιότητα να αποφανθεί μόνο για το απαράδεκτο του ενδίκου μέσου και όχι για την ουσία της υπόθεσης ¹, κλήθηκε να αποφασίσει για την εκπροθέσμως ασκηθείσα έφεση, ενώ η υποβληθείσα εισαγγελική πρόταση πρότεινε να κριθεί αυτή απαράδεκτη ως αδικαιολογήτως εκπρόθεσμη.

Αρχικά, το Δικαστήριο (ως συμβούλιο) ακολουθεί τη θέση, που παγίως η νομολογία απαιτεί και η οποία συνάγεται από το αρ. 476 ΚΠΔ, ότι δηλαδή είναι επιτρεπτή η άσκηση εκπροθέσμου ενδίκου μέσου, αλλά για να δικαιολογηθεί το εκπρόθεσμο, ο ασκών αυτό θα πρέπει να διαλάβει στη σχετική δήλωση ασκήσεώς του, τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία ή το ανυπέρβλητο κώλυμα και μάλιστα να παρατίθενται τα σχετικά αποδεικτικά μέσα που αποδεικνύουν τα περιστατικά αυτά ή έστω να γίνεται επίκληση αυτών. Σε αντίθετη περίπτωση, αν δηλαδή δεν διαλάβει τέτοια περιστατικά στην έκθεση ή αν τα περιστατικά αυτά δεν αποδεικνύονται από τα αποδεικτικά μέσα που επικαλείται και προσκομίζει, το ένδικο μέσο απορρίπτεται ως εκπρόθεσμο και συνεπώς απαράδεκτο, κατ' άρθρο 476 παρ 1 ΚΠΔ. ²

Επιπλέον το Δικαστήριο (ως συμβούλιο) ακολούθησε τη θέση της νομολογίας, σύμφωνα με την οποία κατά την συνεδρίαση του συμβουλίου με την παρουσία του εκκαλούντος, των μαρτύρων και την προσκόμιση αποδεικτικών μέσων ο εκκαλών μπορεί να επικαλεστεί και να διευκρινίσει - εξειδικεύσει τους αναφερόμενους στην σχετική δήλωση άσκησης λόγους και να προτείνει νέα αποδεικτικά μέσα. Εξάλλου, η νομολογία δέχεται το μείζον, ότι δηλαδή εκείνος που ασκεί το ένδικο μέσο, εφόσον αγνοούσε κατά την άσκησή του το λόγο ανωτέρας βίας ή ανυπέρβλητου κωλύματος, μπορεί να τον προτείνει το πρώτον και μεταγενέστερα της άσκησης αυτού, μέχρι τη συζήτηση επί του ενδίκου μέσου, καθώς και ενώπιον του Δικαστηρίου και όταν αυτό συνεδριάζει ως Συμβούλιο (κατ' άρθρο 476 παρ. 2 του ΚΠΔ), είτε αυτοπροσώπως με την εμφάνιση ενώπιόν του, είτε με την κατάθεση υπομνήματος. ³ Η συγκεκριμένη άποψη βρίσκει ακόμη μεγαλύτερο έρεισμα στη περίπτωση, όπου ο εκκαλών παραστάθηκε «δια του συνηγόρου» του στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και εφαρμόστηκε το αρ. 466 παρ. 2 ΚΠΔ.

Αναφορικά με το λόγο συγχώρεσης του εκπροθέσμου της έφεσης:

Ισχυρό έρεισμα έβρισκε στη νομολογία, η άποψη, την οποία παραθέτει η σχετική εισαγγελική πρόταση, ότι δηλαδή «η αμέλεια ή η αδιαφορία του κατηγορουμένου ή του πληρεξούσιου δικηγόρου δεν συνιστούν λόγο ανωτέρας βίας που να δικαιολογεί την εκπρόθεσμη άσκηση της εφέσεως». Συγκεκριμένα έχει κριθεί ότι δεν αποτελούν ανωτέρα βία ή ανυπέρβλητο κώλυμα: Το ότι ο πληρεξούσιος δικηγόρος του ήταν υποψήφιος στις βουλευτικές εκλογές και δεν μπορούσε να επικοινωνήσει με αυτόν ο αναιρεσείων για να πληροφορηθεί ποια η προθεσμία της εφέσεως ⁴. - Η αμέλεια του πληρεξούσιου δικηγόρου να ασκήσει εμπρόθεσμα την αναίρεση, με την αιτιολογία ότι καθώς ο αιτών (έστω και ως φοιτητής εξωτερικού) μπορούσε να αναθέσει την εντολή σε άλλο δικηγόρο ή να την ασκήσει αυτοπροσώπως πριν την αναχώρησή του ⁵. - Η από τον συνήγορο άγνοια του νόμου αναφορικά με την ειδική προθεσμία άσκησης του ενδίκου μέσου της αναίρεσης στα διαπραττόμενα δια του τύπου εγκλήματα ⁶. - Η άσκηση εκπρόθεσμης αναίρεσης λόγω της αδυναμίας επικοινωνίας του αναιρεσείοντος με το, συνήγορό του ⁷. - Η εκπρόθεσμη αναίρεση λόγω του ότι ο αναιρεσείων δεν ειδοποιήθηκε από τον δικηγόρο του για την έκδοση της απόφασης ⁸. - Η αμελής και μόνο συμπεριφορά της δικηγόρου του αναιρεσείοντα που παρέλειψε να ασκήσει αναίρεση για λογαριασμό του ⁹. - Η από αμέλεια ή από άγνοια των σχετικών δικονομικών διατάξεων μη άσκηση του ενδίκου μέσου από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του κατηγορουμένου, παρά τους ισχυρισμούς του αναιρεσείοντος ότι είχε δώσει ρητή εντολή στον δικηγόρο και εκείνος τους καθησύχαζε ότι η απόφαση δεν έχει καθαρογράψει και ότι θα τους ειδοποιήσει

μόλις ασκήσει την αναίρεση, αλλά από δικό του λάθος έχασε την προθεσμία. - Ο ισχυρισμός, ότι λόγω των εκλογών δεν ήταν κάποιος στο γραφείο της δικαστικής επιμελήτριας, στην οποία ο πληρεξούσιος δικηγόρος είχε ήδη αποστείλει με εταιρεία ταχυμεταφορών τον φάκελο με την προς επίδοση αναίρεση και ο δικηγόρος αμέλησε να παρακολουθήσει την εκπρόθεσμη άσκηση του ενδίκου μέσου¹⁰. - Η παράλειψη της αυτεπαγγέλτως διορισθείσας συνηγόρου του κατηγορουμένου να τον ενημερώσει σχετικά με το δικαίωμά του να ασκήσει αναίρεση και να προβεί σε τακτικό έλεγχο για να λάβει γνώση της καθαρογραφής της προσβαλλόμενης¹¹. - Η ψευδής εκ των υστέρων διαβεβαίωση του δικηγόρου προς τον πελάτη του ότι άσκησε αναίρεση δεν δικαιολογεί την εκπρόθεσμη άσκηση αυτής και δεν συνιστά ανωτέρα βία.¹² Συγκεκριμένα αναφέρει η σχετική απόφαση «Ο αναιρεσείων για να δικαιολογήσει το εκπρόθεσμο, ισχυρίζεται με δήλωσή του, που περιέχεται στην έκθεση αναίρεσης, ότι ο παραστάς δικηγόρος του στον πρώτο και δεύτερο βαθμό δεν άσκησε αναίρεση παρά τη διαβεβαίωση που του είχε δώσει, πληροφορήθηκε δε την παράλειψη αυτή στις 14/2/2002 που πήγε να τον πληρώσει. Όμως ο ισχυρισμός αυτός και αληθής υποτιθέμενος δεν συνιστά ανωτέρα βία ή ανυπέρβλητο κώλυμα, που να δικαιολογεί την εκπρόθεσμη άσκηση της αιτήσεως αναιρέσεως, γιατί ευχερώς θα μπορούσε να εξακριβώσει ο αναιρεσείων την άσκηση ή μη αυτής αν, επιδεικνύων όχι άκρα, αλλά στοιχειώδη επιμέλεια, επικοινωνούσε εγκαίρως με τον εν λόγω δικηγόρο του».

Οι ανωτέρω, όμως, νομολογιακές περιγραφές αφορούν κυρίως το ένδικο μέσο της αναίρεσης, δηλαδή απέρριψαν ως εκπροθέσμως ασκηθέντα τα σχετικά ένδικα μέσα, έχοντας ήδη κριθεί τελεσίδικα στην ουσία της η υπόθεση. Η υιοθέτηση αυτής της θέσης από ένα Δικαστήριο του αρ. 476 ΚΠΔ στα πλαίσια της εκπροθέσμως ασκηθείσας εφέσεως, θα στερούσε από τον κατηγορούμενο μια δευτεροβάθμια «κρίση ουσίας» οδηγώντας τον σε εντόνως δεινή θέση, ιδιαίτερως αν συνεκτιμηθεί, ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο επέβαλλε ποινή φυλάκισης πέντε (5) ετών αναγνωρίζοντάς τον ως τοξικομανή και κρίνοντας ότι η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Ενώ έχει προηγηθεί και η απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Κακουργημάτων η οποία έλυσε, υπέρ του κατηγορουμένου, το σχετικό δισταγμό επί του ανασταλτικού αποτελέσματος της ταύτης εκπρόθεσμης έφεσης που είχε δοθεί από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο (αρ. 472 ΚΠΔ). Το Δικαστήριο που αποφασίζει στα πλαίσια του αρ. 472 ΚΠΔ, δεν έχει την λειτουργική αρμοδιότητα να κρίνει για το θέμα του εκπροθέσμου του ενδίκου μέσου δεσμεύοντας το Δικαστήριο του ενδίκου μέσου, αλλά κατά την εκδίκαση αναγκαστικά σταθμίζει – αξιολογεί και το λόγο ανωτέρας βίας ή ανυπέρβλητου κωλύματος που επικαλείται ο εκκαλών εκφράζοντας μια «πρώτη» κρίση επί αυτού.

Προς επίρρωση της κρίσης του παρόντος Συμβουλίου και ο νομοθέτης τα τελευταία χρόνια με τις επιλογές του εκφράζει τη βούληση του να «διευκολύνει» την συγχώρεση τυπικών σφαλμάτων που θα καθιστούσαν την άσκηση του ενδίκου μέσου της έφεσης απαράδεκτη και θα στερούσαν τον κατηγορούμενο τη δευτεροβάθμια κρίση ουσίας. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι οι συνέχεις τροποποιήσεις του αρ. 498 ΚΠΔ «διατυπώσεις της έφεσης». Συγκεκριμένα, με το αρ. 7 παρ. 50 Ν. 4637/2019 αφαιρέθηκε το τελευταίο εδάφιο που όριζε «Αν δεν διοριστεί αντίκλητος ή αν δεν δηλωθεί με ακρίβεια η κατοικία ή κάθε μεταβολή της, η απόφαση εκτελείται αμέσως με την φροντίδα του αρμοδίου εισαγγελέα», με αποτέλεσμα η παράλειψη διορισμού αντικλήτου ή η μη δήλωση κατοικίας να μην οδηγεί πλέον άνευ ετέρου στην άμεση εκτέλεση της απόφασης και να μην καθιστά την έφεση απαράδεκτη¹³, ενώ με το αρ. 152 του Ν. 4855/2021 προστέθηκε και τελευταίο εδάφιο που λύνει δικονομικά κάθε σχετική παρανόηση παραπέμποντας ρητά στο αρ. 156 παρ. 4 ΚΠΔ. Επιπλέον και στο ίδιο το αρ. 476 ΚΠΔ που προβλέπει την κρίση περί του απαραδέκτου, ο νομοθέτης με το αρ. 142 του Ν. 4855/2021 τροποποίησε το εδ. β' της παρ. 1 του αρ. 476 ΚΠΔ καθιστώντας υποχρεωτική την κλήση του ασκούντος το ένδικο μέσο από τον Εισαγγελέα, ώστε να μπορεί «να συμπληρώσει την τυπική διατύπωση που δεν έχει τηρηθεί».

Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψιν και το «εξαιρετικό» της διαδικασίας του αρ. 476 ΚΠΔ, δηλαδή να απορρίπτεται μια έφεση ως απαράδεκτη από ένα Δικαστήριο που συνεδριάζει ως συμβούλιο χωρίς δημοσιότητα και όχι από το Δικαστήριο στο οποίο απευθύνεται το ένδικο μέσο και είναι αρμόδιο να κρίνει εν συνόλω την υπόθεση, ειδικά αν συνυπολογιστεί ότι σε περίπτωση που κρίνει ως παραδεκτό το ένδικο μέσο, η κρίση του δε δημιουργεί δεδικασμένο. Συνακόλουθα δε δεσμεύει το Δικαστήριο που καλείται να δικάσει στη συνέχεια με τη συνήθη διαδικασία το ένδικο μέσο, το οποίο θα κρίνει ξανά επί του ζητήματος σε δημόσια συνεδρίαση. Η συγκεκριμένη επιλογή έχει κριθεί και για παραβίαση του αρ. 93 παρ. 2 του Συντάγματος και την υποχρέωση δημόσιων συνεδριάσεων των δικαστηρίων. Το ίδιο το άρθρο οριοθετεί αυστηρά τις δυνατότητες εξαίρεσης, χωρίς να αναφέρονται σε αυτές η διάκριση αν το δικαστήριο επιλαμβάνεται για το τυπικά παραδεκτό ή το νόμω και ουσία βάσιμο. Εξάλλου πολλές φορές και η κρίση επί του παραδεκτού του ενδίκου μέσου δεν είναι τυπική.

Το Δικαστήριο (ως Συμβούλιο) με την απόφασή του¹⁴, δυνάμει των ανωτέρω, συγχώρεσε το εκπρόθεσμο της ασκήσεως της εφέσεως δεχόμενο ότι, «όταν ο κατηγορούμενος αποδεικνύεται ότι αγνοούσε την εκπρόθεσμη άσκηση της εφέσεως, θεωρώντας πεπλανημένα ότι ο πληρεξούσιος δικηγόρος του έχει ασκήσει εμπρόθεσμα αυτό έχοντας προβεί ο εκκαλών - εκπροσωπηθείς στο ακροατήριο δια του ιδίου συνηγόρου- σε όλες τις σχετικές ενέργειες που όφειλε (διαβεβαίωση από τον το συνήγορο για την άσκηση της έφεσης, πληρωμή της αμοιβής του κ.λπ.) και που του επιτρέπει η θέση του, τότε αυτό αποτελεί ανυπέρβλητο κώλυμα που συγχωρεί το εκπρόθεσμο».

Επιπλέον, το Δικαστήριο (ως Συμβούλιο) με την απόφασή του, διευκρίνισε τη σαφή νοηματική διαφορά των δύο όρων, ήτοι της «ανωτέρας βίας» και του «ανυπέρβλητου κωλύματος». Παλαιότερα, οι όροι αυτοί θεωρούνταν ταυτόσημοι, με τη διαμόρφωση της νομολογίας, όμως, οριοθετήθηκε η διαφορά τους. Συγκεκριμένα, ανωτέρα βία είναι «κάθε απρόβλεπτο γεγονός, είτε αντικειμενικό, είτε σχετικό με το πρόσωπο του δικαιούχου, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορεί να αποτραπεί ακόμα και με μέτρα άκρας συνέσεως και επιμέλειας», ενώ ανυπέρβλητο κώλυμα είναι «το γεγονός εκείνο το οποίο δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα του ασκούντος το ένδικο μέσο και δεν μπορούσε να υπερνικηθεί από αυτόν με κανένα τρόπο», όπως όρισαν η ΟΛΑΠ 4/1995¹⁵ και ΟΛΑΠ 5/1995.¹⁶ Θεώρησε, λοιπόν ότι η περιγραφόμενη στην απόφαση συμπεριφορά αποτελεί ανυπέρβλητο κώλυμα.

Τέλος, αναφορικά με τη διαδικασία του αρ. 476 ΚΠΔ, καθίσταται σαφές και από την παρούσα, ότι η πρωτοβουλία για την κήρυξη του ενδίκου μέσου ως απαραδέκτου από το δικαστήριο που συνεδριάζει ως συμβούλιο κατ' άρθρο 476 ΚΠΔ ανήκει αποκλειστικά στον Εισαγγελέα. Η δικαιοδοσία του συγκεκριμένου οργάνου να κηρύξει अपараδέκτο το ένδικο μέσο δεν είναι αποκλειστική. Πρωτοβουλία για την υιοθέτηση αυτής της διαδικασίας, ήτοι τη συνεδρίαση του Δικαστηρίου ως συμβουλίου προ της συζητήσεως του ενδίκου μέσου, στην ουσία του ανήκει στον Εισαγγελέα και αν αυτός κρίνει ότι απαιτείται εισάγει σχετική πρόταση και το Δικαστήριο (ως συμβούλιο) συνεδριάζει αφού προηγουμένως ειδοποιήσει τον ασκούντα αυτό, ώστε να μπορεί να προσέλθει και να εκθέσει τις απόψεις του.

¹ 1. ΑΠ 1086/1990 ΠοινΧρ 1991, 402, Ο Νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Λ. Μαργαρίτης, 2020, τόμος 2ος, 416.

² 2. ΑΠ 420/2020 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1360/2017, 1002/2017 ΤΝΠ QUALEX, ΑΠ 791/2020 www.areiospagos.gr – ΚΠΔ, Κατ' άρθρο Νομολογία ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ – ΕΔΔΑ, Α. Ζήσης, 2022, 876, - ΚΠΔ, Συστηματική ερμηνεία, Καρράς, 796.

³ 3. ΑΠ 411/2003 ΠοινΔικ 10/2003, σελ. 1081, ΑΠ 420/2020 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 580/1992 ΝΟΜΟΣ.

⁴ 4. ΑΠ 99/1991 ΠοινΧρ 1991,848.

⁵ 5. ΑΠ 130/1998 ΝΟΜΟΣ.

⁶ 6. ΑΠ 1420/1999 ΠοινΔικ 2000, 117.

⁷ 7. ΑΠ 1459/2003 ΝΟΜΟΣ, ΠοινΔικ 2004, 114.

⁸ 8. ΑΠ 817/2004 ΠοινΔικ 2004, 1085.

⁹ 9. ΑΠ 2430/2009 ΠοινΔικ 2010, 891.

¹⁰ 10. ΑΠ 420/2020 ΝΟΜΟΣ.

¹¹ 11. ΑΠ 120/2022, www.areiospagos.gr

¹² 12. ΑΠ 412/2003 ΝΟΜΟΣ, ΠΛογ Γ',483 επ.

¹³ 13. Ο Νέος ΚΠΔ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Λ. Μαργαρίτης, 2020, τόμος 2ος, 1191-1192.

¹⁴ 14. Το Δικαστήριο που συνεδριάζει ως συμβούλιο κατ' άρθρο 476 ΚΠΔ εκδίδει «απόφαση» και όχι «βούλευμα», κατά της οποίας επιτρέπεται η άσκηση αναίρεσης (Ο Νέος ΚΠΔ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Λ. Μαργαρίτης, 2020, τόμος 2ος, 415).

¹⁵ 15. ΠοινΧρ 1996,820.

¹⁶ 16. ΠοινΧρ 1996, 824.